

Samenwerkingsverband
voortgezet onderwijs
Amsterdam-Diemen

DE STAAT VAN LOB

EEN INVENTARISATIE NAAR
LOOPBAANORIENTATIE EN -BEGELEIDING (LOB)
OP DE AMSTERDAMSE VMBO-SCHOLEN

18 december 2024

+31 20 811 99 21
Bijlmerdreef 1289
1103 TV Amsterdam
info@swvadam.nl
www.swvadam.nl

INHOUDSOPGAVE

1.	inleiding	3
2.	SAMENVATTING & RESULTATEN	4
2.1	Doel van LOB.....	4
2.2	Visie op LOB	5
2.2	Rollen en taken binnen LOB	6
2.3	LOB: organisatie, PTA en curriculum.....	9
2.4	LOB dossier	10
2.5	Verbeterpunten	10
3.	conclusie	12
3.1	De inhoud van het LOB-programma.....	12
3.2	Landing en betrokkenheid bij LOB-programma in school	13
4.	aanbevelingen	14
5.	Vervolgstappen samenwerkingsverband.....	16
5.1	Actie - tijdlijn	17
6.	literatuur	18

1. INLEIDING

Met loopbaan- en oriëntatiebegeleiding (LOB) leren leerlingen waar hun kwaliteiten en talenten liggen en hoe ze dit koppelen aan een toekomstig beroep of opleiding. Zo zorgen we voor goed geïnformeerde leerlingen, passende studiekeuzes, een soepelere doorstroom naar een vervolgopleiding, minder wisselingen tussen mbo-opleidingen en minder uitval in het mbo.

LOB is een van de pijlers binnen het convenant doorlopend leren (31 mei 2024). Met de ondertekening van het convenant investeren de Amsterdamse schoolbesturen in sterk en kwalitatief goed LOB-onderwijs. In dit rapport lees je over het huidige LOB-onderwijs op de vmbo-scholen in Amsterdam. *Waar staan we nu en waar liggen er kansen om dit onderwijs gezamenlijk te versterken?*

Om deze vragen te beantwoorden gaf de bestuurlijke stuurgroep doorlopend leren vo-mbo opdracht om dit rapport op te stellen. De stuurgroep doet dit vanuit het convenant doorlopend leren.

De LOB-doelen zoals benoemd in het convenant vormen de uitgangspunten voor dit onderzoek:

- Doorlopend LOB: een aansluitend of sector-overstijgend LOB-programma voor vo en mbo;
- Verbinding met het bedrijfsleven: door stages, werkbezoeken en praktijkopdrachten;
- Actief delen van kennis tussen vo- en mbo-decanen.

2. SAMENVATTING & RESULTATEN

Voor deze inventarisatie benaderde het Samenwerkingsverband voortgezet onderwijs Amsterdam-Diemen 26 Amsterdamse vmbo-scholen. We selecteerden de scholen, zodat het een goede representatie is van alle besturen, eenpitters, windstreken en niveaus. Van deze scholen bevroegden we de directeur/MT-lid, decaan en LOB docent over het LOB-onderwijs op de school. In totaal ontvingen we reactie van 17 MT-leden, 24 decanen en 16 LOB-docenten.

Hieronder volgt een korte samenvatting van de resultaten en conclusies. Daarna doen we verschillende aanbevelingen voor de organisatie van het LOB-onderwijs op de Amsterdamse vmbo-scholen. We sluiten af met de vervolgstappen van het Samenwerkingsverband en een actie-tijdlijn voor de schooljaren 2024-2025 en 2025-2026.

2.1 Doel van LOB

De meeste scholen verdelen LOB onder in drie kerndoelen die elkaar versterken:

1. **Persoonlijke ontwikkeling en zelfkennis**

Leerlingen ontdekken waar ze goed en minder goed in zijn en leren herkennen wat hen drijft. Ze ontwikkelen het vermogen om kritisch na te denken over hun keuzes en gedrag.

2. **Ontwikkeling van algemene vaardigheden (voor loopbaanbeslissingen)**

Denk bij deze vaardigheden denken aan: leren kiezen, netwerken, informatie verzamelen, plannen, reflecteren en het leren omgaan met feedback.

3. **Vorbereiding op de toekomst**

Door verschillende activiteiten, zoals mbo-bezoeken, gastlessen en informatiemarkten maken leerlingen kennis met de mogelijkheden voor de toekomst.

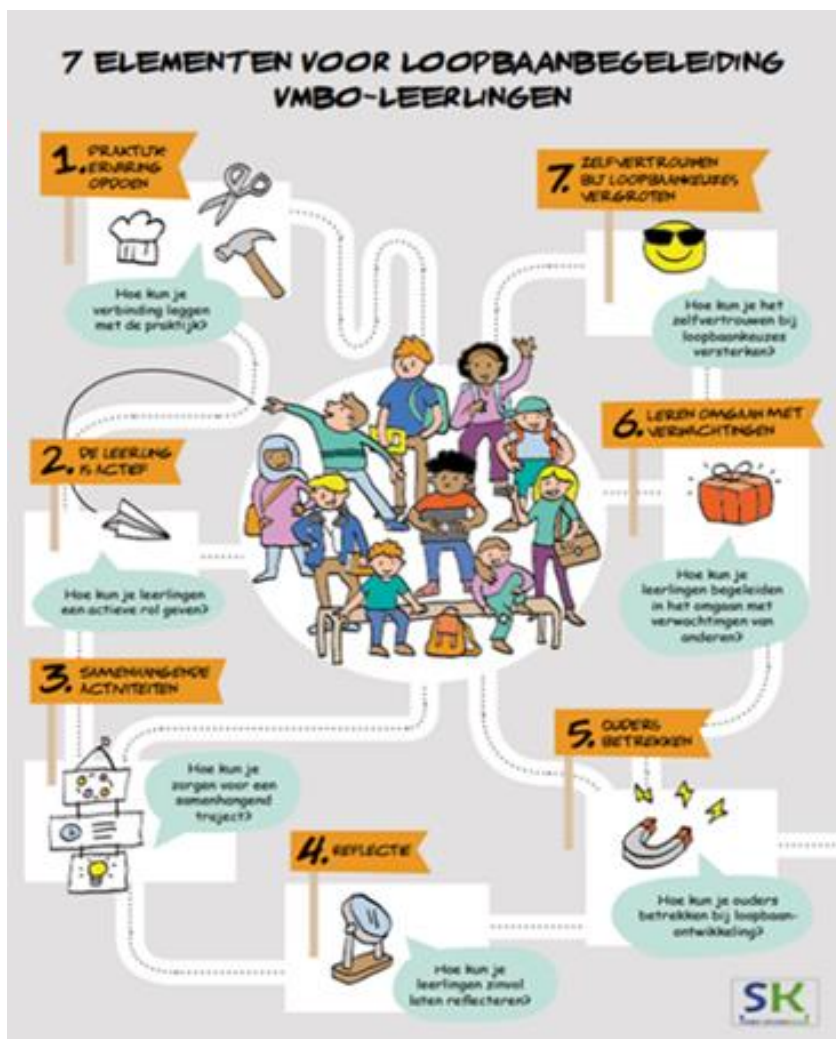
2.2 Visie op LOB

Hoewel vrijwel alle scholen LOB zien als een onmisbaar onderdeel van de schoolcarrière van leerlingen, verschillen de scholen sterk in de mate waarin de visie is geconcretiseerd en uitgewerkt. In de meeste visies speelt ervaringsgericht leren een belangrijke rol, waarbij leerlingen ervaringen opdoen met de wereld buiten de eigen school.

Twee derde van de scholen ziet LOB als een doorlopend proces dat leerlingen stapsgewijs begeleidt in hun loopbaankeuzes en ontwikkeling, vanaf de onderbouw tot het moment van doorstroom naar de vervolgopleiding. Het Expertisepunt LOB noemt de loopbaangerichte leeromgeving als voorwaarde voor jongeren om hun loopbaancompetenties goed te kunnen ontwikkelen. De scholen noemen deze LOB-leeromgeving niet, maar de pijlers hiervan (praktijkgericht, dialogisch en vraaggericht) komen veelvuldig terug in de antwoorden van de decanen.

Het hebben van een samenhangend LOB-traject, inclusief een visie op LOB, is een van de factoren die bijdragen aan effectief LOB-onderwijs (Korpershoek e.a., 2022). In het onderzoek van Korpershoek e.a. stellen zij dat het integreren van losstaande LOB-activiteiten binnen het grotere geheel van het curriculum zorgt voor meer duidelijkheid. Dit geldt voor docenten én leerlingen.

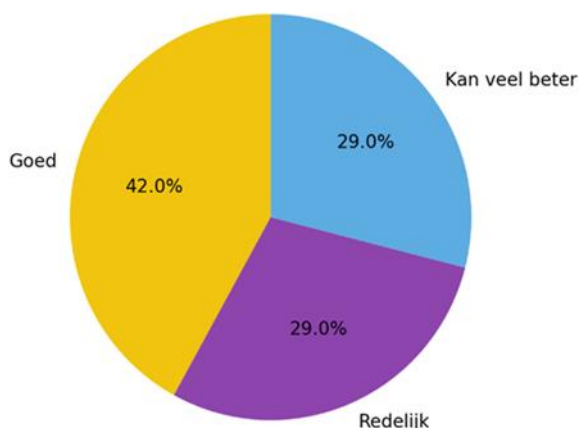
Leerlingen krijgen meer zelfvertrouwen in het maken van loopbaankeuzes en beter inzicht in de eigen interesses en capaciteiten. Het hebben van een duidelijke visie op LOB helpt hierbij. De afbeelding hieronder is ontworpen op basis van het onderzoek van Korpershoek.

2.2 Rollen en taken binnen LOB

De meeste MT's zijn zich bewust van het belang van LOB en erkennen de waarde ervan voor de loopbaanontwikkeling van leerlingen. De mate van betrokkenheid van MT-leden ten opzichte van LOB varieert sterk per school. Van de zeventien MT-leden die aan het onderzoek meewerkten, benoemen tien van hen dat zij zelf een rol hebben binnen LOB. Meestal komt dit in praktijk neer op het overzicht houden van het programma, opstellen van het LOB-beleid en het aansturen van de cyclus binnen de kwaliteitszorg. Van de bevroegde decanen vindt iets minder dan de helft dat het MT echt goed op de hoogte is van het LOB-programma (zie onderstaande afbeelding).

Hoe goed is het MT op de hoogte van LOB?

Alle 24 decanen die meededen aan het onderzoek geven aan dat zij goed (variërend van redelijk goed tot uitstekend) op de hoogte zijn van het LOB-programma van de eigen school. De meeste decanen coördineren dit programma zelf, soms in samenwerking met de ondersteuningscoördinator of extra LOB-coördinator.

Ongeveer de helft van de decanen is binnen de school verantwoordelijk voor de organisatie van externe LOB-activiteiten en een kwart ontwikkelt zelf het LOB-materiaal. Vijf decanen geven aan dat het voeren van loopbaangerichte gesprekken een van hun taken als decaan is; bij de meeste scholen valt dit binnen het takenpakket van de mentor.

Voorbeeld van de verdeling van taken en rollen binnen LOB:
(Spinoza Lyceum Amsterdam)

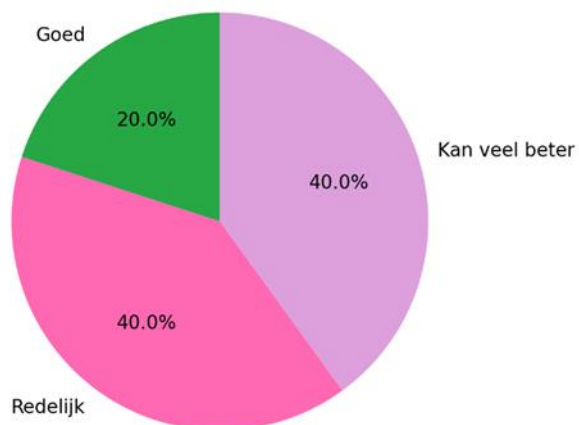
Schoolleiding formuleert de kaders, decanaat maakt programma's, informeert en adviseert en mentoren voeren eerstelijns activiteiten uit.

Het organiseren van ouderavonden, het waarborgen van de kwaliteit van het LOB-programma, het ontwikkelen van een visie op LOB, het zorgdragen voor het LOB-PTA

en de communicatie naar het onderwijsteam noemt een enkele decaan als onderdeel van het takenpakket. Deze onderwerpen lijken binnen de scholen niet vaak onder de verantwoordelijkheid van de decaan te vallen. In het algemeen behoren deze vaak tot het takenpakket van een decaan (Oomen, 2012).

Driekwart van de scholen zien de mentor -naast de decaan- als spil van het LOB-programma. De mentor is op deze scholen meestal degene die de LOB-lessen verzorgt en de loopbaangesprekken met de leerlingen voert. Decanen zijn gematigd enthousiast over de manier waarop het onderwijsteam aangehaakt is (zie afbeelding hieronder).

Hoe goed is het onderwijsteam op de hoogte van LOB?

2.3 LOB: organisatie, PTA en curriculum

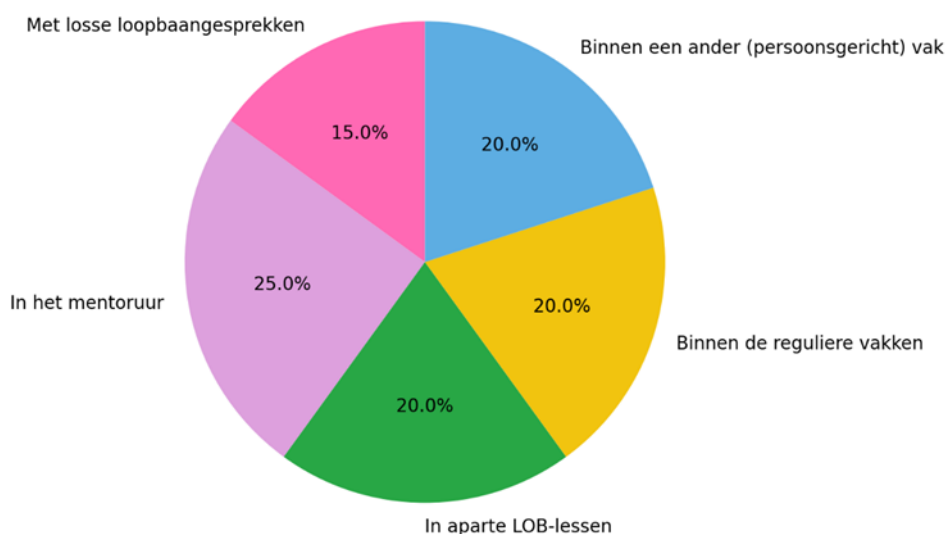
Een kwart van de scholen benadrukt dat zij een doorlopende lijn in het LOB-programma aanbieden. Dat wil zeggen: een lijn die loopt van de onderbouw tot aan het moment van uitstroom, met een duidelijk plan per leerjaar beschreven en opbouwende activiteiten. De andere scholen hebben dit niet, of hebben dit niet benoemd.

Van de 24 scholen die meededen aan het onderzoek benoemen er zes specifiek het programma van toetsing en afsluiting (PTA) in relatie tot LOB. Deze scholen hebben LOB geïntegreerd in het PTA. Dat betekent dat de LOB-activiteiten en bijbehorende beoordelingen formeel vastgelegd zijn en onderdeel uitmaken van het toetsingsprogramma. De overige scholen vermelden het PTA niet expliciet in de context van hun LOB-programma.

Ongeveer een derde van de scholen werkt met een ingekocht LOB-programma, zoals Lyceo of Compas. Bij iets minder dan de helft van de scholen maakt een (bliksem)stage ook onderdeel uit van het LOB-programma. Er zijn ook scholen die het heel anders aanpakken. Zo heeft ABC Noorderlicht een eigen LOB-route ontwikkeld met daarin alle aan LOB-gelinkte activiteiten, zoals mentorgesprekken, interressetesten, gastlessen, LOB-opdrachten binnen elk vak en presentaties van het LOB-dossier. Bij het Mundus College begint LOB al in de onderbouw door middel van de door de school zelf ontworpen vakken 'Persoonsvorming en Socialisatie' en 'Talentontwikkeling'.

Veel scholen geven LOB een structurele plaats in het curriculum. Bijvoorbeeld als onderdeel van mentorlessen of specifieke LOB-uren. Bij andere scholen vindt LOB-juist plaats binnen specifieke loopbaangesprekken, of vormt het onderdeel van een ander vak (zie onderstaande afbeelding).

Hoe is LOB ingebed in het curriculum van de scholen?

2.4 LOB dossier

Veruit de meeste van de 24 scholen werken met een online LOB-dossier, dat vaak gekoppeld is aan het ingekochte LOB-programma. Vier scholen geven aan niet te werken met een LOB-dossier, of hier niet van op de hoogte te zijn. Bij twee scholen is het LOB-dossier een papieren boekje en bij één school staat het LOB-dossier gelijk aan het profielwerkstuk-portfolio.

2.5 Verbeterpunten

Zowel de MT-leden, als de decanen en docenten noemen verschillende onderdelen die beter kunnen binnen de organisatie van LOB op de eigen school. Bij veel scholen komen dezelfde verbeterpunten naar voren.

Hieronder benoemen we de grote gemene delers:

- Een groter draagvlak creëren voor LOB binnen de school.
- Een betere schriftelijke verankering van de doorlopende lijn van het LOB-programma in het PTA en in het schoolbeleid.
- Meer betrekken van ouders bij het LOB-programma en de LOB-activiteiten.

- Meer inzetten op de integratie van LOB binnen de bestaande vakken.
- Meer aansturing en ondersteuning vanuit het managementteam.
- Beter zichtbaar maken van de rode draad in LOB, zowel voor collega's als voor leerlingen.
- Meer contact met bedrijven, instellingen en organisaties voor praktijkervaringen voor leerlingen.
- Een duidelijkere rol- een taakverdeling binnen LOB .
- Meer tijd voor overleg met decanen.

Voorbeeld hoe LOB is opgenomen in het schoolbeleid:
(Montessori Lyceum Amsterdam)

Klas 1 en 2: snuffelstage van een dag.

Klas 3: vakkenpakketkeuze en LOB-lessen, snuffelstage van drie dagen en meedoen aan Expeditie MBO.

Klas 4: bezoek aan een mbo, proeflessen havo, bezoeken open dagen, organiseren studiemarkt

3. CONCLUSIE

Scholen zien LOB-programma's in de basis als waardevol en belangrijk. De bevindingen en conclusies die voortkomen uit het onderzoek verdelen we in twee categorieën:

1. De inhoud van het LOB-programma
2. De landing van en betrokkenheid bij het LOB-programma in de school

3.1 De inhoud van het LOB-programma

Vrijwel alle scholen zijn het met elkaar eens dat een programma waarin leerlingen veel praktische ervaringen opdoen het meeste oplevert. Hierbij kun je denken aan gastlessen, werken aan opdrachten voor bedrijven, mbo-bezoeken, bedrijfsbezoeken en stages. Als deze praktische ervaringen dan ook nog worden gekoppeld aan de lesstof van bestaande vakken dan is de succeservaring binnen LOB het grootst. Het enkel volgen van een ingekocht LOB-programma wordt door de meeste scholen niet als voldoende gezien om de leerlingen goed te kunnen begeleiden in hun loopbaanoriëntatie.

Hoewel scholen wel graag een breed praktijkgericht LOB-programma willen, komt het ontwikkelen van een rode draad binnen dit programma vaak niet goed van de grond. Korpershoek e.a. (2022) stellen in hun onderzoek *'Effectieve loopbaanoriëntatie en -begeleiding in het vmbo'* dat deze rode draad vaak ontbreekt bij scholen. Leerlingen zien een bezoek aan het mbo bijvoorbeeld vaak als een losstaand uitje, in plaats van als onderdeel van het LOB-programma. De Amsterdamse vmbo-scholen uit ons onderzoek noemen als redenen voor het ontbreken van de rode draad: te weinig tijd, ruimte, budget, aansturing en commitment vanuit het MT.

Van de twintig scholen die met een LOB-dossier werken geven er vier aan dit te doen omdat het een verplichting is en niet omdat het bijdraagt aan de leerervaring van de leerlingen. Hier valt nog veel terrein te winnen. Niet alle scholen werken met een LOB-dossier, hoewel dit wel verplicht is voor het vmbo.

Het verschilt per school of communicatie met ouders over vervolgoopleidingen via de mentor of de decaan loopt. Veel decanen geven aan dat ze graag meer aandacht willen besteden aan de communicatie met ouders, als het gaat om loopbaanbegeleiding. Te weinig tijd of te weinig duidelijkheid over het programma zorgen er vaak voor dat deze communicatie niet goed van de grond komt. Dit is jammer, want ouders zijn doorgaans belangrijke gesprekspartners bij de studie- en beroepskeuze van hun kinderen en geven de studie-en beroepskeuze mede vorm (Petit, Brouwer & Meijer, 2018).

3.2 Landing en betrokkenheid bij LOB-programma in school

Als het gaat om de landing van en betrokkenheid bij het LOB-programma in de school dan valt het op dat niet één MT-lid zichzelf binnen de rol-en taakomschrijving van LOB noemt als sparringpartner van de decaan. Dit staat haaks op het feit dat veel decanen juist graag meer ondersteuning en aansturing vanuit het management zouden krijgen. Bij veel scholen lijkt de rol- en taakverdeling binnen LOB niet geheel duidelijk te zijn voor alle betrokkenen. Daarnaast zien veel scholen het als een uitdaging om zowel het onderwijsteam als de ouders goed te blijven betrekken bij het LOB-programma. Dit wordt nog eens bemoeilijkt door personeelwisselingen, waardoor expertise en continuïteit verloren gaan.

Tweederde van de scholen benoemt LOB specifiek als een doorlopend proces tussen alle jaarlagen. Het PTA wordt vaak gezien als een instrument dat helpt bij het structureren van LOB-activiteiten en helpend is bij de aansluiting van de leerjaren. Daarnaast zorgt het voor een serieuze benadering van LOB, waarmee het belang voor de leerlingen wordt benadrukt en de vrijblijvendheid wordt aangepakt.

4. AANBEVELINGEN

Hieronder volgen een aantal aanbevelingen voor de directeuren/MT-leden van de Amsterdamse vmbo-scholen. We richten ons bewust op deze groep, omdat een goede verankering van LOB binnen de school bij het management begint. Vanzelfsprekend werkt het MT hierbij samen met de decaan en de docenten.

1. Zorg er als MT-lid voor dat je zelf goed op de hoogte bent van het LOB-programma van jouw school én van de wettelijke vereisten voor LOB. Zo ben je een goede sparringpartner voor de decaan en help je de decaan het LOB-programma verder te brengen. Het helpt om hiervoor een regulier overleg met de decaan op de agenda te zetten.
2. Zorg ervoor dat het hele team LOB ondersteunt, zo maak je LOB minder vrijblijvend. Dit kun je op verschillende manieren doen:
 - A. Geef LOB een plek in het PTA.
 - B. Organiseer regelmatig teamvergaderingen over LOB om ideeën op te doen, te sparren en uitdagingen te bespreken.
 - C. Richt een netwerk op van docenten uit verschillende vaksecties die bijeenkomen in een LOB-groep.
 - D. Laat LOB een plek krijgen in de reguliere vakken. Hierdoor krijgt het voor de leerlingen veel meer betekenis. Zorg hierbij voor een goede begeleiding van de docenten.
 - E. Betrek het hele team (ook het OOP) bij het nadenken over een schooleigen visie op LOB en betrek hierbij ook de leerlingen en ouders.
3. Zorg ervoor dat voor iedereen (zowel medewerkers als leerlingen) op de hoogte is en gebruik maakt van het LOB-dossier of LOB-portfolio van de school. Maak hiervoor een keuze en houd je hieraan. Geen gebruik maken van het

LOB-dossier is geen optie, het is voor iedere vmbo-school een wettelijke verplichting (Regeling examenprogramma's vo, artikel 2).

4. Zorg voor een duidelijke- rol en taakverdeling binnen LOB. Wie is er bijvoorbeeld verantwoordelijk voor het LOB-PTA, wie waarborgt de kwaliteit van het programma, op welke manier (en door wie) wordt naar ouders toe gecommuniceerd over LOB en wat zijn de precieze taken van de decaan? Leg dit vast.
5. Zorg voor een schriftelijke verankering van LOB in het schoolbeleid en het PTA. Neem hierin op wat jullie als school precies doen aan LOB en waar je aan het eind van het jaar op wordt afgerekend. Richt je hierbij ook op een logische doorlopende LOB-lijn vanaf de onderbouw tot en met de examenklassen.

Voorbeeld van een regionaal LOB-dossier in regio Noordoost Brabant
(via Expertisepunt LOB)

Bij de ontwikkeling van het regionaal loopbaandossier hebben scholen de gezamenlijke ambitie uitgesproken om 'over de eigen muren' heen te kijken en afspraken gemaakt over de uitgangspunten en invulling van het dossier.

Het dossier kent de volgende uitgangspunten:

- *Het brengt de loopbaanontwikkeling van de leerling in beeld binnen het vo*
- *Het geeft inzicht in keuzes die de leerling heeft gemaakt en de reflectie daarop*
- *De leerling kan zich aan de hand van het dossier presenteren/introduceren op het mbo*
- *De op het vmbo ingezette loopbaanbegeleiding kan hiermee een vervolg krijgen op het mbo (doorlopende leerlijn)*

De leerling is en blijft eigenaar van het loopbaandossier. Het dossier is een hulpmiddel en staat los van LOB-methodes en programma's die op school worden gebruikt. De leerling maakt het dossier in het vierde jaar van het vmbo en kan het dossier zelf vormgeven door er bijvoorbeeld foto's en filmpjes aan toevoegen. Dit maakt het dossier persoonlijk en verhoogt de motivatie van de leerling. Doordat alle scholen in de regio gebruik maken van hetzelfde loopbaandossier, vergemakkelijkt dat de samenwerking met het mbo.

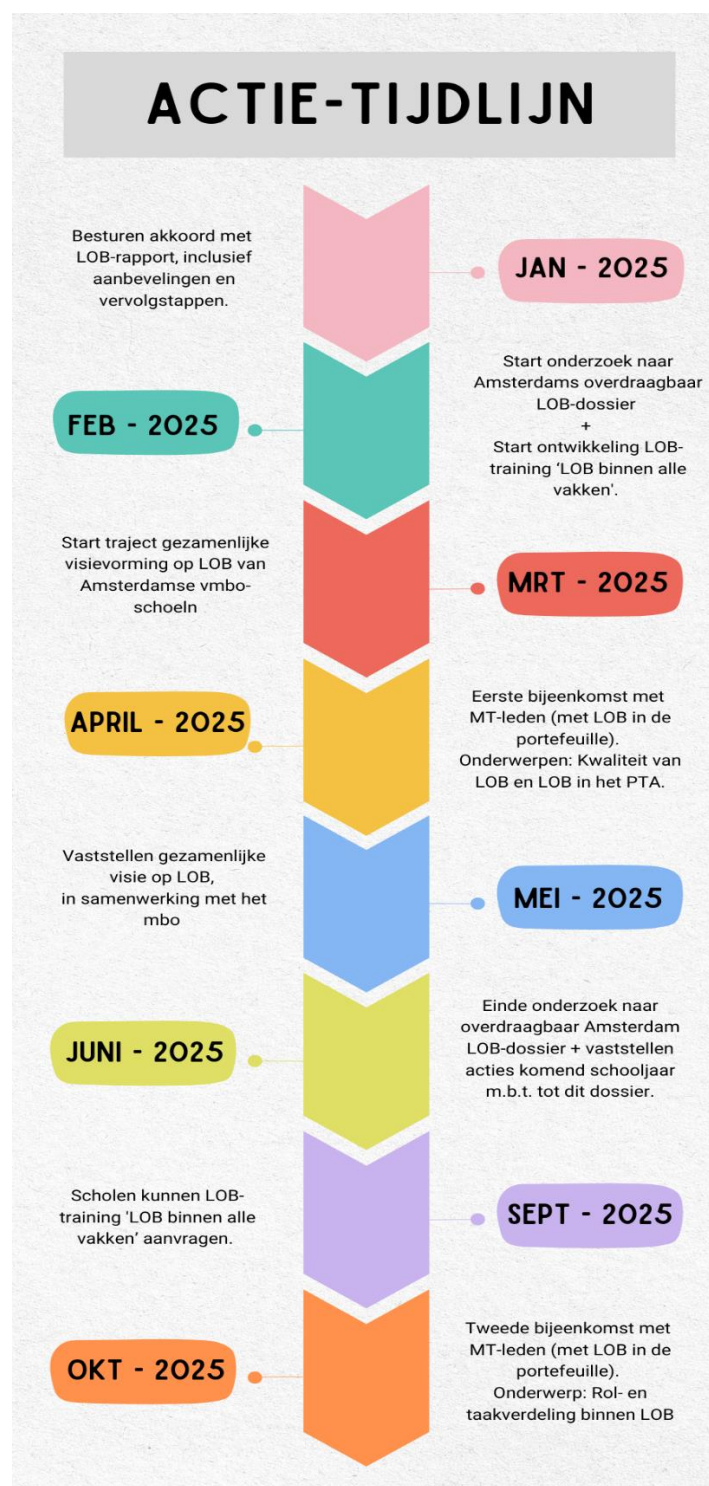
5. VERVOLGSTAPPEN

SAMENWERKINGSVERBAND

Vanuit het Samenwerkingsverband voortgezet onderwijs Amsterdam-Diemen gaan we aan de slag om samen met de Amsterdamse vmbo-scholen het LOB-onderwijs te versterken en verder te ontwikkelen. In het schooljaar 2024/2025 en 2025/2026 kun je van ons de volgende stappen verwachten:

1. We ontwikkelen een visie op LOB vanuit de gezamenlijkheid van alle vmbo-scholen in Amsterdam. Deze maken we in samenwerking met de groep die verantwoordelijk is voor het schrijven van visie op LOB van het ROCvA.
2. We organiseren twee LOB-bijeenkomsten voor MT-leden met de onderwerpen:
 - Kwaliteit van LOB en LOB in het PTA
 - Rol- en taakverdeling binnen LOB
3. We ontwikkelen samen met het Expertisepunt LOB een LOB-training die door de scholen aangevraagd kan worden. Deze training is bedoeld voor de docenten van alle vakken, zodat LOB ook daadwerkelijk een plek kan krijgen in alle schoolvakken.
4. In samenwerking met het Expertisepunt LOB zetten we in op de ontwikkeling van een Amsterdams LOB-dossier. Hiermee kunnen alle Amsterdamse scholen aan de slag. Zo zorgen we ervoor dat iedere vmbo-leerling in Amsterdam de eigen ontwikkeling goed kan vastleggen en hierop kan reflecteren. Het doel is om dit dossier te koppelen aan het LOB-onderwijs in het mbo, zodat de doorstroom naar het vervolgonderwijs voor leerlingen nog soepeler verloopt.

5.1 Actie – tijdlijn

6. LITERATUUR

Diepen, M., Wiersema D. & Ebbinge J. (2023). We hebben weinig tijd dus laten we vertragen. Onderzoek naar interventies om loopbaanbegeleiding meer van iedereen te maken. Hogeschool van Amsterdam, Amsterdam.

Korpershoek, H., Karssen, M., Spijkerboer, A., Petit, R. & Hermans, A. (2022). Effectieve loopbaanoriëntatie en loopbaanbegeleiding (LOB) in het vmbo: een overzichtsstudie van nationale en internationale literatuur. GION onderwijs/onderzoek, Groningen.

LOB Expertisepunt. LOB-leeromgeving: <https://www.expertisepuntlob.nl/tools/lob-kennisbank/lob-leeromgeving>

Oomen, A. (2002). Standaarden voor decanen in het voortgezet onderwijs. APS, Utrecht.

Petit, R., Brouwer, P. & Meijer, J. (2018). Een goed gesprek over de toekomst.

Ouderbetrokkenheid bij loopbaankeuzes op het vmbo en het mbo. Kohnstamm Instituut, Amstelveen.

Wet Regeling examenprogramma's voortgezet onderwijs (2024, 11 januari).
Geraadpleegd van: <https://wetten.overheid.nl/BWBR0022061/2024-01-11#>